

HANDEL IN LEVENDE EXOTISCHE AMFIBIEËN

Nood aan een alomvattend internationaal, Europees en nationaal beleid

Amfibieën zijn de meest bedreigde gewervelde dieren op aarde. Volgens de IUCN-beoordeling van 2019 is naar schatting 40 % van de amfibieën met uitsterven bedreigd.

Oorsprong van de achteruitgang en de rol van de handel

De daling van het aantal amfibieën is 70 jaar geleden voor het eerst gemeld. Globalisering, vernietiging van habitats, overexploitatie, klimaatverandering en ziekten hebben vandaag de dag geleid tot een nooit eerder waargenomen verlies.

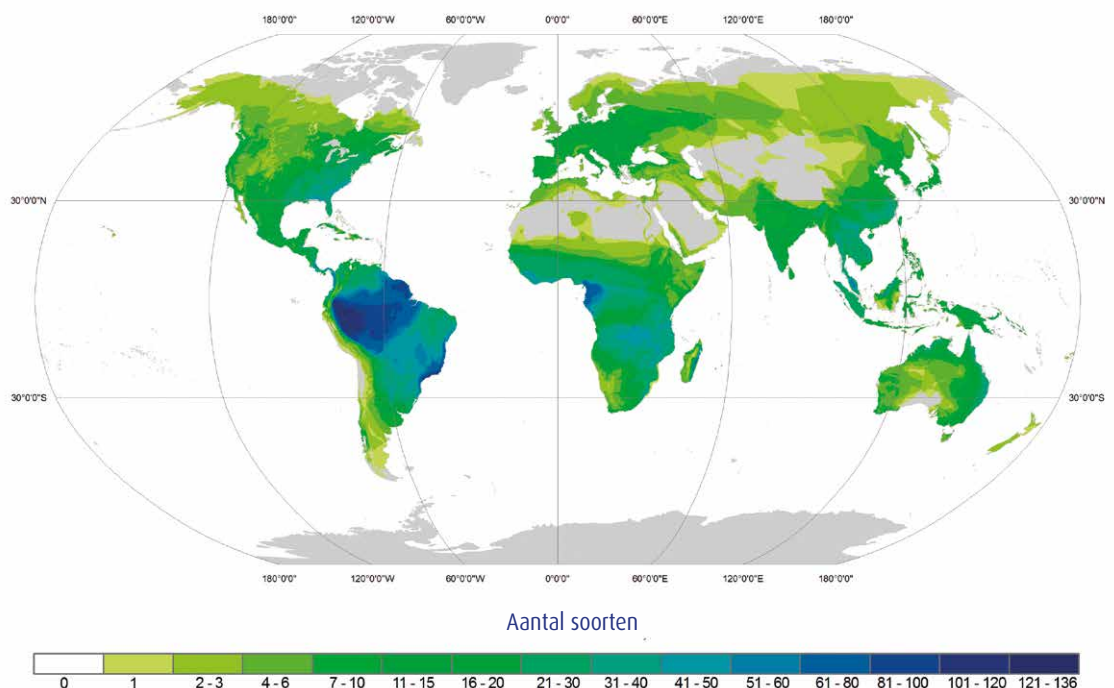
Er wordt aangenomen dat bijna 168 soorten zijn uitgestorven, waarvan 90 soorten in de afgelopen 50 jaar.

Wetenschappers zijn van mening dat de **wereldwijde amfibiehandel direct heeft bijgedragen aan deze achteruitgang** door verschillende soorten tot op de rand van uitsterven te brengen en door bij te dragen aan de verspreiding van amfibiepathogenen zoals *Batrachochytrium dendrobatidis* (Bd), *B. salamandrorans* (Bsal) en ranavirussen wereldwijd.

Amfibieën zijn een groep van gewervelde dieren die een grote verscheidenheid aan soorten bevat die wereldwijd aanwezig zijn (~8100 soorten erkend door de wetenschappelijke gemeenschap):

- *Anura*: kikkers, padden (~7151 soorten)
- *Urodela*: salamanders en watersalamanders (~ 738 soorten)
- *Gymnophiona*: caecilianen (~214 soorten)

Mondiale amfibische soortenrijkdom

“Over de huid gesproken, de amfibieënhuid heeft bewezen een waardevolle farmaceutische schatkist te zijn. Van antibiotica en pijnstillers tot verbindingen die de overdracht van HIV blokkeren, heeft de dunne huid van amfibieën al veel spannende biomedische actieve producten voortgebracht. Helaas zijn veel soorten en hun huiden al uitgestorven voordat we de kans krijgen om te ontdekken wat hun bijdrage zou kunnen zijn (vrije vertaald).” Amphibian Ark – Keeping threatened amphibian species afloat

Waarom zijn amfibieën belangrijk?

Amfibieën zijn vitale componenten van het aquatische en terrestrische ecosysteem en spelen een belangrijke rol in het voedselweb door de consumptie van miljoenen insecten enerzijds en als prooi anderzijds. Ze zijn gevoelig voor veranderingen in het milieu en worden daarom vaak beschouwd als een belangrijke indicator voor de milieugezondheid. Ze leveren ook indirecte ecosystemendiensten aan de mens: als voedsel, product (bv. huid of als huisdier) en bron van biomedische geneesmiddelen (verbindingen worden gebruikt om een grote verscheidenheid aan ziekten zoals kanker, beroerte depressie, Alzheimer of hiv te bestrijden).

Internationale juridische kwesties

De handel in de meeste amfibieën is **niet wettelijk geregeld** op internationaal niveau. Men kan zelfs stellen dat ze vanuit een internationaal juridisch perspectief over het hoofd worden gezien.

De overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten (CITES), die in 1975 in werking is getreden, heeft slechts betrekking op 225 soorten (~3,04% van de groep). De meeste amfibieën zijn opgenomen in bijlage II, waarin soorten voorkomen die, hoewel ze momenteel niet met uitsterven worden bedreigd, dat zonder gecontroleerde handel ervan wel kunnen worden. In tegenstelling tot de handel in specimens van bijlage I, is voor de handel in specimens van bijlage II alleen een uitvoervergunning vereist en zijn in gevangenschap gefokte exemplaren van deze soorten aanvaardbaar voor de handel en verkoop.

Op de laatste twee Conferenties der Partijen (CoP) bij CITES is enige nieuwe aandacht besteed aan amfibieën (Latijns-Amerikaanse kikkers en Aziatische salamanders).

Europese juridische kwesties

Op EU-niveau is **de handel in bepaalde exotische amfibieën** gereguleerd in het kader van de milieu- en diergezondheidswetgeving.

In het kader van de milieuwetgeving geeft de *CITES-verordening van de EU* uitvoering aan de internationale bepalingen van de Overeenkomst van Washington (225 soorten). De handel van op de CITES-lijst geplaatste amfibieën in de Europese Unie is toegestaan op voorwaarde dat de toepasselijke CITES-documentatie (zoals invoervergunningen) wordt ingediend. De EU voegt een extra beschermingslaag toe en een dergelijke vergunning zal alleen worden afgegeven als men over een positief wetenschappelijk advies beschikt ('Non Detriment Finding'). Zij voegt ook 10 niet in de CITES-lijst opgenomen amfibieënsoorten (voornamelijk salamanders) toe aan bijlage D om hun invoer in de Europese Unie te controleren. De meeste daarvan zijn in 2009 opgenomen.

In het kader van de milieuwetgeving verbiedt de *verordening inzake invasieve uitheemse soorten* de invoer, de handel, het houden en het fokken van de Amerikaanse stierkikker *Lithobates catesbeianus*. Deze soort is schadelijk voor de Europese biodiversiteit.

In het kader van de diergezondheidswetgeving gelden momenteel tot december 2019 invoer- en handelsbeperkingen voor salamanders en watersalamanders binnen de Unie, die tot doel hebben inheemse Europese soorten te beschermen tegen een schadelijke schimmel genaamd *Batrachochytrium salamandrivorans* (Bsal).

Wat staat er op het spel?

- Hoewel levende amfibieën wereldwijd zeer populair zijn voor de handel in huisdieren, is er een **groot gebrek aan gegevens en kennis over de handelstroom op internationaal en Europees niveau**.

Bij binnenkomst in de EU is volgens de EU-wetgeving een officiële veterinaire controle in de grensinspectiepost (GIP) verplicht. Zendingen moeten voorafgaand aan de invoer in de GIP worden aangemeld en deze kennisgeving wordt geüpload in TRACES, een elektronisch EU-systeem voor het beheer van kennisgevingen en officiële controles.

Bijlage D van de EU-verordening bevat voornamelijk soorten die niet zijn opgenomen in de internationale CITES-bijlagen, maar waarvoor de Europese Unie de invoerstromen naar de verschillende landen van de Unie wil monitoren. Indien deze handelstromen zeer belangrijk blijken te zijn, kan de Europese Unie deze soorten later opnemen in een bijlage waarin zij een hoger beschermingsniveau krijgen.

Informatie over de soort, het aantal dieren en de douanecode van de zending moet in TRACES worden ingegeven.

Invoer van amfibieën van derde landen naar de Europese Unie

Beslissingsjaar	SPE-klasse naam	Aantal dieren
2017	Amfibieën (Excl. Caudata)	5385934
2018	Amfibieën (Excl. Caudata)	2863378
	Totaal:	8249312

EU TRACES-databank

In tegenstelling tot reptielen **bestaat er geen specifieke internationale code voor amfibieën** in het kader van het geharmoniseerde systeem voor de omschrijving en codering van goederen, de zogenaamde 'HS-nomenclatuur', die door de Werelddouaneorganisatie wordt beheerd. Een specifieke HS-code voor vlees van amfibieën (kikkerbilletjes) was van toepassing tot 2007.

Momenteel vallen amfibieën onder HS-code 01069000 die voor alle levende dieren geldt, met uitzondering van zoogdieren, reptielen, vogels, insecten, vissen, schaaldieren, weekdieren en andere ongewervelde waterdieren en culturen van micro-organismen.

Aangezien de meeste amfibieën niet-CITES-soorten zijn, maakt een dergelijke algemene code het toezicht op hun handel zeer ingewikkeld, zo niet onmogelijk.

- Er moet prioriteit worden gegeven aan de instandhouding van wilde populaties. Door het opzetten van een strikt handelsstelsel door middel van de bijlagen, een gecontroleerd vergunningensysteem en regels voor quota's voor de oogst, wordt de CITES-overeenkomst geacht een dergelijk doel te bereiken en bij te dragen aan de instandhouding van een duurzame populatie wilde dieren. Er is echter wel sprake van het 'witwassen' van wilde dieren die in het kader van CITES in gevangenschap zijn gefokt en er wordt aangenomen dat illegale specimens de basispopulatie vormen voor veel in gevangenschap levende specimens, ook binnen de Europese Unie. De handelsgegevens in het kader van CITES zijn daarom soms vertekend en kunnen geen volledige kennis van de internationale handelsstroom verschaffen.
- Uitdagingen in verband met de achteruitgang van amfibieën worden momenteel niet naar behoren aangepakt op internationaal en EU-niveau, aangezien relevante wetgeving ontbreekt (voor niet-CITES-soorten) of zo sectoraal is gedefinieerd (zo houdt CITES geen rekening met de risico's in verband met de verspreiding van ziekteverwekkers via de handel, noch met het probleem van het dierenwelzijn, of enkel in beperkte mate) dat de wettelijke bepalingen onvoldoende lijken te zijn om deze achteruitgang te voorkomen.
- Op Belgisch nationaal niveau bestaat er geen wet die het houden van exotische amfibieën regelt, met uitzondering van de nationale CITES-wetgeving en de regionale en federale natuurbeschermingswetten die het houden en importeren van de invasieve Amerikaanse stierkikker verbieden.

Aanbevelingen

- **Als langetermijndoelstelling, op internationaal niveau meer aandacht besteden aan het voorop stellen van internationale verplichtingen. Doel zou zijn de verschillende uitdagingen in verband met de wereldwijde achteruitgang van amfibieën op een synergetische manier aan te pakken en te zorgen voor hun behoud en duurzaam gebruik wereldwijd. Het voorkomen van overbevissing en de verspreiding van ziekteverwekkers onder de inheemse populatie via de (legale of illegale) handel in gezelschapsdieren moet als prioriteit worden aangepakt;**

Eurycea lucifuga (niet opgenomen door CITES)

Om hiertoe te komen, moet de wereldwijde achteruitgang van amfibieën in het middelpunt van de bespreking in de EU worden geplaatst. Er zou een thematisch debat moeten worden georganiseerd in de United Nations Environment Assembly (UNEA) met als doel deze kwestie onder de aandacht van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties te brengen door middel van een passende resolutie.

- **Als middellangetermijndoelstelling voor het volgende zorgen**
 - Een degelijk mechanisme voor toezicht op de handel op internationaal niveau door alle amfibiesoorten op te nemen in de CITES-bijlagen, waarvoor een aanzienlijk handelsniveau een bedreiging voor hun voortbestaan kan vormen. Indien de juiste gegevens over de status van wilde populaties ontbreken, moet elke handelsactiviteit als potentieel schadelijk worden beschouwd (voorzorgsbeginsel). In dit verband een herziening van de soortselectiecriteria van CITES overwegen;
 - Een degelijk mechanisme voor toezicht op de handel op nationaal en Europees niveau door de meest verhandelde amfibieën binnen de Europese Unie toevoegen aan bijlage D van de CITES-verordening;
- Om hiertoe te komen:**
 - **via de Werelddouaneorganisatie een specifieke HS-nomenclatuurcode voor amfibieën vaststellen en de Europese Unie verzoeken deze op haar niveau te integreren;**
 - **de capaciteit van de douane en andere wetshandhavinginstanties ontwikkelen en versterken met het oog op de uitvoering van grens- en handelscontroles (ook met betrekking tot de onlinehandel).**
- **Als kortetermijndoelstelling**
 - de kennis vergroten over de handel in amfibieën (introductieroute, soort, aantal verhandelde specimens en oorsprong) binnen de Europese Unie en haar lidstaten en een identificatie van soorten die waarschijnlijker in het wild zullen worden geoogst;
 - de noodzaak overwegen om positieve lijsten op te stellen van amfibieën die als huisdier gehouden kunnen worden of een ander geschikt hulpmiddel hiervoor bedenken; in dat opzicht een bewustmakingsinstrument voor amfibiehandelaars, hobbyisten en toevallige kopers ontwikkelen;
 - samenwerkingen faciliteren en synergieën en de uitwisseling van gegevens bevorderen tussen onderzoekers, hobby- en professionele houders en fokkers, ngo's, maatschappelijke organisaties, overheden en beleidsmakers op nationaal, Europees en internationaal niveau;
 - de EU-restrictie voor salamanders herinvoeren en het toepassingsgebied ervan uitbreiden tot amfibieën en Bd en ranavirussen als een alomvattend preventief mitigatie-instrument met als uiteindelijk doel een 'schone handel' te creëren (d.w.z. afwezigheid van op de OIE-lijst opgenomen amfibiepathogenen in de hele handelsketen).

Referenties

- Amphibian Ark – Keeping threatened amphibian species afloat, <http://amphibianark.org>
- Commission Implementing Decision (EU) 2018/320 of 28 February 2018 on certain animal health protection measures for intra-Union trade in salamanders and the introduction into the Union of such animals in relation to the fungus *Batrachochytrium salamandrivorans*. [2018] OJ L62/18.
- Council Regulation (EC) No 338/97 of 9 December 1996 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein, [1997] OJ L061.
- Gerson H. 2012. International trade in amphibians : a customs perspective. *Alytes*, 29 (1-4) : 103-115.
- Martel A. et al. 2013. Second cause of chytridiomycosis in amphibians. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110 (38) 15325-15329; DOI : 10.1073/pnas.1307356110.
- Regulation (EU) No 1143/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the prevention and management of the introduction and spread of invasive alien species, [2014] OJ L317/35.
- Scheele B. C., et al. 2019. Amphibian fungal panzootic causes catastrophic and ongoing loss of biodiversity. *SCIENCE* : 1459-1463.
- Valencia-Aguilar A., Cortés-Gómez A. & Ruiz-Agudelo C. 2013. Ecosystem services provided by amphibians and reptiles in Neotropical ecosystems, *International Journal of Biodiversity Science, Ecosystem Services & Management*; accessed Nov 12 2019; 9 :3, 257-272, DOI : 10.1080/21513732.2013.821168.
- UNEP-WCMC technical report no. SRG79/9 , 2017, overview of Annex D species; accessed Nov 12 2019.

Deze fiche is één van de zes fiches over de handel in exotische diersoorten. Deze behandelen de illegale invoer van vlees in de Europese Unie (inclusief bushmeat) en de legale en illegale handel in reptielen en amfibieën. Deze fiches zijn opgesteld door de FOD Volksgezondheid samen met een groep van experts. Ze werden verdeeld tijdens de conferentie "Towards a sustainable wildlife trade – One World One Health recommendations" die van 3 tot 4 december 2019 in Brussel werd georganiseerd door de FOD Volksgezondheid en het Belgische biodiversiteitsplatform.

Biodiversity.be

federale overheidsdienst
VOLKSGEZONDHEID,
VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETTEN
EN LEEFMILIEU

